

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2014 – 2

Klimaatverandering

In juni van dit jaar ging voor mij een grote wens in vervulling. Met mijn vrouw bezocht ik de Spaanse steden Granada, Cordoba en Sevilla. Velen van U zullen daar al eens geweest zijn. Ons reisje voelde als een pelgrimage: eindelijk met eigen ogen het

Alhambra zien, de moskee en kathedraal in Cordoba en het Alcazar in Sevilla. Fantastisch om die beroemde tegel-, mozaïek- en stucwanden te kunnen zien in hun architectuurhistorische context.

Uren liepen we door die steden, ook door de oude keramiekwijk van Sevilla, Triana. De oude fabriekjes en werkplaatsen vind je er nog, met hun commercieel betegelde voorgevels van rond 1900. Maar nog vrolijker stemmend was het moderne tegelwerk dat we overal aantreffen: straatnaamborden, huisnummers, naamplaten, religieuze voorstellingen. Reclames voor alcohol en andere producten. Apotheken, sportscholen, klinieken, winkels die hun diensten en producten in heldere kleuren en uiterst professioneel geschilderd op tegels hadden laten zetten. In dit deel van de wereld concurreert de tegel nog krachtig met plexiglas en neonreclame!

Natuurlijk, het klimaat is er ook naar. De tableaux vriezen hier 's winters niet schilferend kapot. Mijn fantasie rekende even door.... In de klimaatdiscussie wordt wel eens dreigend het scenario voorgehouden dat we hier aan de Noordzeekust over een aantal decennia misschien wel in een mediterraan klimaat leven, met een ontregelde polderwaterhuishouding en een failliete agrarische sector. Je moet er niet aan denken. Maar stiekem dacht ik daar in Sevilla wel even hoe mooi het zou kunnen zijn als ook in onze Lage Landen de prachtige traditie van de beschilderde tegelkeramiek, in eigentijds design, weer volop in de openbare ruimte te zien zou zijn.

Gelukkig is het ambacht hier nog niet dood. In het komende nummer van Tegel bijvoorbeeld staat een verhaal over een prachtige, klassiek-moderne betegelde fietstunnel vanuit het centraal Station de stad Amsterdam in. En ook in de bouwkeramiek leeft

de creativiteit voort. Goed om dat te constateren.

Nodig ook, om de interesse in de historische tegel en haar ontwikkeling, levend te houden. Nodig voor de interesse in ons museum, en voor de ledenaanwas van onze Stichting Vrienden.

Die Stichting is "still going strong". We kijken vooruit naar weer een mooie jaardag, dit jaar in Delft. We hadden in mei een succesvolle excursie naar Brühl en Keulen, en werken aan een excursie naar Brussel volgend jaar. En last but not least waren we actief betrokken bij een eerste, inspirerende brainstorm over de toekomstvisie voor het Nederlands Tegelmuseum. Ons museum, dat net als vele andere scherp aan de wind moet zeilen, maar er tegelijk kranig in slaagt zich te consolideren.

Lejo Schenk, voorzitter

**DIGITAAL 011100101110011001010101110101
DIGITAL 001100011011000111010 DIGITAAL**

Beste vriend,

Indien u dit wenst kunt u Vriendennieuws en/of uitnodigingen voor tentoonstellingen van het Nederlands Tegelmuseum digitaal ontvangen. Als u daar de voorkeur aan geeft, laat u mij dat alstublieft weten door te mailen naar markvanveen@planet.nl. Geeft u in uw mail aan of het gaat om het digitaal ontvangen van Vriendennieuws of om de uitnodigingen voor tentoonstellingen van het Nederlands Tegelmuseum of om beide.

Mark van Veen

Dear Friend,

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum and/or the invitations for exhibitions in the museum digitally, you can send an email to markvanveen@planet.nl. Please indicate if you would like to receive the invitations or the newsletter, or both, by email,

Mark van Veen

Liebe Freund,

Wenn Sie möchten, können Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins und die Ausstellungseinladungen im Niederländischen Fliesenmuseum digital empfangen. Wenn Sie dies vorziehen, schreiben Sie mir bitte ein E-Mail: markvanveen@planet.nl

Mark van Veen

Discussietraject over toekomstscenario's Nederlands Tegelmuseum geopend

Een kleine 20 vrienden, medewerkers, oud-medewerkers en leden van het museum- en het vriendenbestuur meldde zich op zaterdag 28 juni in Otterlo voor een bijzondere bijeenkomst. Op uitnodiging van het museumbestuur namen ze deel aan een eerste, openhartige discussiemiddag over toekomstmodellen voor het Tegelmuseum. De externe gespreksleider, dr. Riemer Knoop die als lector werkt aan de Reinwardt Academie (erfgoedopleidingen) te Amsterdam, gaf op verzoek een pittige denkvoorzet. Hij confronteerde de aanwezigen met een aantal pittige vragen die bij hem opgekomen waren toen hij onlangs voor het eerst kennis maakte met het museum. Vragen zoals:

- Welke route moeten bezoekers bij voorkeur lopen en waarom dan wel?
- Wat IS de Nederlandse wandtegel eigenlijk, in concurrentie met zoveel ander erfgoed?
- Is de tegel vorm of inhoud?
- Wat is een goede tegel, wat zijn uw Rolls Royces?
- Bent U blij met de omgeving waarin U werkt als museum?
- Waar vind ik de moderne communicatiemediën in Uw bedrijf?
- Wat wilt U de bezoeker het liefst vertellen?

En zo ging het door. Knoop gaf op grond van zijn ervaringen als adviseur voor vele belangrijke Nederlandse musea verschillende voorbeelden van instellingen die zichzelf als het ware opnieuw wisten uit te vinden, zoals Naturalis in Leiden en het Glasmuseum in Leerdam. Dat laatste voorbeeld leidde hem naar de vraag aan ons: willen jullie een toonkamer voor tegels zijn, of iets ruimers: een centrum van tegelliefde, in welke vorm dan ook?

Tenslotte kwam hij, onder verwijzing naar musea die zich in die betreffende scenario's bevonden, met een vijftal opties voor ons museum. Pappen en nathouden in afwachting van wat anderen beslissen; in de winterslaap gaan, dus leven met wat je hebt; aanschurken tegen een lokale partner; radicaal veranderen; of een mix van deze varianten.

Na het peilen van wat reacties uit de zaal ging het gezelschap in twee groepen uiteen. In de rapportages bleek er heel wat los gemaakt te zijn. Een ambitie tot verandering werd door vrijwel iedereen gedeeld. Suggesties voor verbeteringen op korte of middellange termijn waren er ook. Zoals de opmerking dat tegels ook bouw materiaal zijn, voorwerp van techniek. Of

onderdeel van de beeldcultuur in vele periodes van de geschiedenis. Er werd gesteld dat verandering ook verandering van cultuur in de organisatie met zich meebrengt.

Er waren realisten die vonden dat er ook op kortere termijn al een kwaliteitsslag te maken zou zijn. Uitbreiding van het huidige gebouw zou toegejuicht worden. Een iconisch gebouw elders in de gemeente, bijvoorbeeld in de buurt van het Kröller-Müller museum, lijkt sommigen een geweldige optie.

Conclusies werden er bewust niet getrokken. Er moeten nog meer mensen gehoord worden, ook uit sectoren die andere belangen of relaties vertegenwoordigen. Niettemin bleek zich onder de discussie door toch al een zekere consensus te vormen voor een tweesporenbeleid: het ontwikkelen van een grondige visie voor de lange termijn zou hand in hand dienen te gaan met een aantal aanwijsbare verbeteringen op korte termijn.

Namens het bestuur bedankte voorzitter Wim Sterkenburg de aanwezigen. Hij zei zich geïnspireerd te voelen, en zeker niet wars te zijn van radicale visies. Maar het bestuur wil wel werken van binnen naar buiten, dat wil zeggen vanuit de verantwoordelijkheid voor de continuïteit van de organisatie. Met de belofte dat deze eerste bijeenkomst een vervolg zal krijgen sloot hij de middag af.

Maar met een glas in de hand werd er daarna informeel nog heel wat door gefilosofeerd.

Lejo Schenk

ANBI

Wilt u Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum ondersteunen? Onze stichting is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Bij schenkingen en giften gelden voor u belastingvoordelen. Een ANBI betaalt geen erfbelasting of schenkbelasting voor erfenissen en schenkingen die de instelling gebruikt voor het algemeen belang.

Om in aanmerking te blijven komen voor deze status heeft onze stichting een aantal verplichtingen. Zo moet 90% van de gelden het algemeen belang dienen, mag de stichting geen winstoogmerk hebben en moeten de instelling en mensen die daar rechtstreeks bij betrokken zijn voldoen aan bepaalde integriteitseisen. Meer hierover vindt u op de site van de belastingdienst.

Onze stichting moet ook bepaalde gegevens openbaar maken op een website, onder meer bepaalde financiële gegevens zoals balans en de verlies- en winstrekening. De ANBI gegevens van onze Stichting kunt u vinden op onze website onder het icoontje ANBI.

Mark van Veen, penningmeester

Jaardag in Delft

Op zaterdag 27 september zal de Jaardag worden gehouden bij de Koninklijke Porceleynse Fles in Delft (zie uitnodiging).

Plaatsreservering Jaardag voor slechthorenden

Slechthorenden kunnen op de Jaardag een plaats reserveren op de eerste rijen.

Bel daarvoor Marianne Florschütz, 0611051893, of mail naar vrienden.tegelmuseum@tiscali.nl.

Museum

Bericht uit het museum

Het is alweer de nodige maanden geleden dat ik u mocht bijpraten over het reilen en zeilen van ons museum in Otterlo.

Als ik het goed heb vertelde ik u in Vriendennieuws 2013 - 2 over de "Gelukkige Olifant", het keramisch werk van de hand van kunstenares Judith Laqueur-Révész, dat jarenlang de gevel van de villa van Koningin Juliana en Prins Bernhard in Porto Ercole sierde. Nu, augustus 2014, staat de olifant gerestoureerd te pronken in de 'Laqueur-Révész zaal' (de voormalige Oranjezaal) aan de Eikenzoom in Otterlo. De Oranjezaal is dus omgedoopt tot Laqueur-Révész zaal. Inmiddels hebben wij ook een Manschot-van der Mey zaal, een Van Beek zaal en uiteraard de al lang bekend staande Feenstra zaal. Door het vernoemen van zalen willen wij personen die heel belangrijk voor ons museum zijn (geweest) blijvend in het zonnetje zetten. Ongetwijfeld zullen in de loop van de komende tijd andere zalen ook een naam krijgen. De financiële positie van het museum is onveranderd. Door hard te werken en zuinig te zijn, zijn wij tot nu toe in staat geweest de zaak draaiend te houden. Dat daarbij donaties en schenkingen, ook in euro's, van belang zijn, zal u duidelijk zijn. Het geven van namen aan zalen is, zo blijkt nu, een stimulans voor vrienden van ons museum om ons ook persoonlijk financieel te steunen. Mocht u daarover van gedachten willen wisselen, dan verneem ik dat graag van u. Mijn telefoonnummer is 06-53318886.

Ik weet niet hoe u de gebeurtenissen in het museum volgt. Wellicht kijkt u zo nu en dan op onze website. Ik nodig u uit dat vaker te doen. Vrijwel alles wat wij doen, wordt gemeld op die site. U leest er over lopende en komende exposities, over schenkingen, acties die wij ondernemen, openingen van exposities enz. De relatie met onze grootste subsidiegever, de gemeente Ede, is gelukkig goed. Wij moeten ons echter afvragen of de gemeente ons ook in de toekomst kan

blijven steunen zoals zij dat tot nu toe doet. Het is aan ons om ambtenaren en politici ervan te overtuigen dat Ede trots kan zijn op het Nederlands Tegelmuseum. Dat dit een lastige opdracht kan zijn, hoef ik u niet te vertellen. Met name als er naar aanleiding van verkiezingen nieuwe gezichten en nieuw beleid komen. Het is echter ook belangrijk te kunnen constateren dat de onvoorwaardelijke steun van onze vrienden blijvend is. En daar ben ik u dankbaar voor!

Willem Hollander, directeur

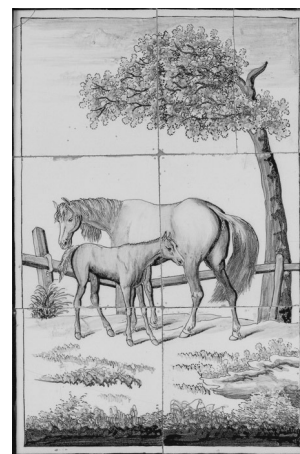
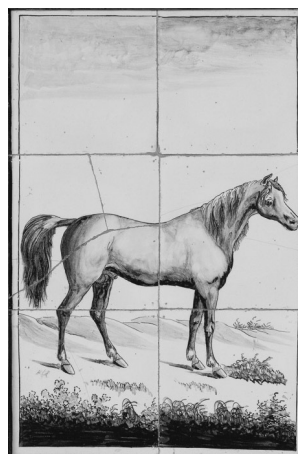

Daarnaast ook een veelkleurig tableau in cloisonné met een schimmel, gemaakt door de Tegelfabriek 'Holland', 1912-1916.

Johan Kamermans, conservator

Aanwinsten

Tot de aanwinsten die het museum in de afgelopen maanden door schenking verwierf horen een paar paarse tableaus met paarden, gemaakt in Utrecht, halverwege de negentiende eeuw.

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum (data onder voorbehoud)

Eleanor Greeves, tegelontwerpen 1970--1996

Zaterdag 20 september t/m zondag 2 november
Dit voorjaar kreeg het museum van Eleanor Greeves (1924) een complete collectie van haar tegels en ontwerpen. Opgeleid als architect en gehuwd met architect Tom Greeves (1917-1997) richtte zij

zich vanaf ca. 1970 op het ontwerpen van tegels met repeterende patronen, meestal gebaseerd op gestileerde planten. Inspiratiebron was het Arts & Crafts tuindorp Bedford Park bij Londen, waar zij en haar man woonden en voor het behoud waarvan zij zich succesvol hebben ingezet.

Zij koos ervoor om de tegels door zeefdruk te reproduceren op kant-en-klare tegels van Johnson. Dat is een vooral uit de industrie bekende methode, die zij echter eigenhandig in haar eigen werkplaats uitvoerde. Haar tegels zijn onder meer toegepast in Windsor Castle en bij de toiletten van de Tate Gallery, verschillende Engelse (tegel-)musea hebben haar werk.

Johan Kamermans

Opnieuw een geslaagd textielproject in de expositiezaal

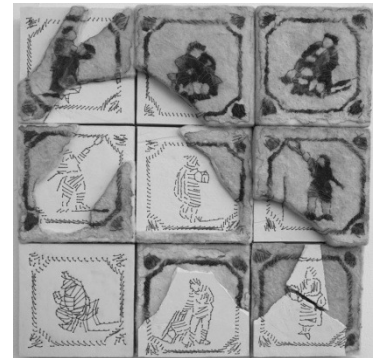
De gehoorzaal van het museum bleek opnieuw te klein, toen ver over de honderd aanwezigen op 19 april de opening van de expositie "Tile meets textile" kwamen meebelevén.

Na het succes van de eerdere Quilts-tentoonstelling was het de vraag of de 28 vrouwen van het VeelZijdeg

Collectief met hun werkstukken evenveel aandacht zouden trekken. De opening bleek een goede voorbode.

Weefkunstenares Rita Kok, in gezelschap van haar echtgenoot, de oud premier, was uiterst positief over de werkstukken die door de groep textielkunstenaresen onder leiding van Iny Hummelink waren geleverd. Mevrouw Kok lichtte daarna ook een aantal van haar eigen werken toe, die tijdens deze expositie op andere plekken in het museum zichtbaar zouden blijven. De tentoonstelling werd mede geopend door Vriendenvoorzitter Lejo Schenk, die de groep enige maanden daarvoor in het museum had ontvangen met een lezing over de wereldgeschiedenis van de tegel. En met de extra toelichtingen over de techniek van de tegel, door Peter Wierenga, bleken de vrouwen uiterst gemotiveerd aan de slag gegaan te zijn. In zijn openingswoorden noemde Lejo Schenk kleding en textiel de tweede huid van de mens, terwijl je de woning en zijn betegelingen als een derde huid zou kunnen zien. Hij zag die twee dimensies in alle geëxposeerde werkstukken terugkomen, in een mooie synergie.

De vrouwen van het Collectief moesten werken in een strak schema. Uitgangspunt waren voor elke kunstenares negen paneeltjes van 13 x 13 centimeter (waar kennen we dat van?), die individueel met

verschillende textiele technieken bewerkt werden en daarna tot tableaux samengevoegd. Het resultaat was uiterst verrassend en inderdaad veelzijdig. Van abstract tot figuratief, van speels tot diepzinnig, van islamitisch tot Art Deco.

De tentoonstelling is inmiddels alweer ontmanteld, maar heeft een bevredigend aantal bezoekers opgeleverd. Daaronder ook heel wat mensen die vanuit de specifieke interesse voor deze textiele werkvormen voor het eerst het Tegelmuseum bezochten.

De Vriendenvitrine

De Vriendenvitrine wordt in de lopende periode en de daaropvolgende periodes gevuld door:

- Johan Mazereeuw, juli tot en met oktober 2014
- Joop Alleblas, november 2014 tot en met februari 2015

- Marieke Bouman, maart tot en met 30 juni 2015

Johan en Joop tonen een deel van hun collectie en Marieke exposeert eigen werk in de vitrine. Elk vertelt zijn of haar eigen verhaal en de fascinatie met tegels.

Die verhalen vindt u hieronder.

Tot het volgende Vriendennieuws,

Marianne van den Ent en Vries Kool

Johan Mazereeuw, t/m 31 oktober 2014

Ik ben begonnen met verzamelen rond mijn tiende. Het begon met het graven in de tuin bij een vriendje van de basisschool. Daar vonden we eerst botten en later ook scherven en tegeltjes. Het verzamelvirus heb ik ook overgenomen van mijn vader, Jaap Mazereeuw, die ook al sinds zijn kinderjaren verzamelt. Hij nam me mee naar beurzen en tegelvrienden. Een jaar later begon ook mijn broer Klaas Bert Mazereeuw met verzamelen. Sindsdien gaan we er dan ook vaak met zijn drieën op uit. In die tijd was ik helemaal gek van hazen en konijnen. De eerste tegel met een konijn kreeg ik van Klaas Regts en de eerste met een haas kocht ik van Ron Meerman. Mijn verzameling is zeer divers en ik verzamel elk type tegel, zolang ik ze maar mooi of bijzonder vind. De laatste jaren ben ik me wel gaan richten op ornamenttegels en die zijn ondertussen de kern van mijn verzameling geworden.

Het verhaal van een tegel: Eind jaren '60 vond mijn

vader aan de rand van Opperdoes een bloem-vaastegel in kwadraat met dubbelgekleurde rand en bijzondere hoekvulling. In die tijd was het het tweede bekende

exemplaar. Begin 2013 kocht ik een partijtje tegels van iemand uit Opperdoes en daarbij zat eenzelfde tegel die ook gevonden was in Opperdoes. Buiten dat het een bijzonder exemplaar is, is hij ook bijzonder omdat mijn vader hetzelfde type vond en beide gevonden werden in Opperdoes.

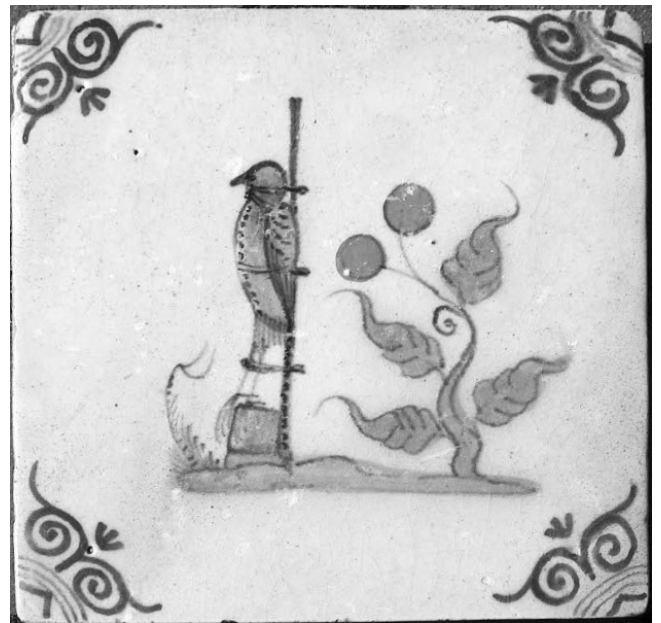
Johan Mazereeuw

Joop Alleblas, 1 november 2014 tot en met 28 februari 2015

Mijn affectie met aardewerk ontstond op jonge leeftijd toen ik in mijn geboortedorp Wieringen in een droge sloot mijn eerst vondsten deed. Veel van mijn tegels zijn opgegraven in de omgeving van het Westland.

Met name Maassluis, Schiedam en Delft waren aantrekkelijke zoekplaatsen. Vaak kon er toen nog op de meeste plaatsen na verkregen toestemming van eigenaren of slopers vrij worden gegraven. De vele scherven werden bij thuiskomst gewassen en bij elkaar gepuzzeld. Een geduldwerkje waaraan naast het graven veel plezier werd beleefd.

Later kreeg ik speciale belangstelling voor tegels met een jaartal in de voorstelling en tegels met bijzondere

voorstellingen. Het raadsel rond gedateerde tegels blijft mij bezig houden: is het niet merkwaardig dat in de periode 1670-1680 tegels vaker gedateerd werden dan in andere perioden? De tegels uit die periode zijn, althans in mijn verzameling, het meest vertegenwoordigd. Ook bij enkele andere verzamelaars zijn gedateerde tegels juist uit die periode aanwezig. Meestal werden de dateringen op afzonderlijke tegels, geplaatst op een wegwijzer in het landschap. Zijn deze jaartallen wellicht ontstaan vanuit de behoefte van de tegelschilder om spontaan een element toe te voegen aan de voorstelling? Of zijn ze misschien in opdracht vermeld en te herleiden tot belangrijke gebeurtenissen in het leven van de afnemers van de tegels?

Alhoewel de dateringen op wegwijzers in het landschap veelal in een bepaald tijdsinterval zijn te plaatsen en bovendien qua stijl en handschrift veel op elkaar lijken, is het voorsnog niet aannemelijk te veronderstellen dat de betreffende tegels door één en dezelfde tegelschilder gemaakt zijn. Toch wil ik deze hypothese niet geheel verwerpen. Bewijs is echter

moeilijk te vergaren temeer daar er weinig literatuur bekend is over dateringen op solitaire tegels. Met redelijke zekerheid valt echter te concluderen dat jaartallen op tegels met molens af te leiden zijn uit de stichtingsdatum van de molen zelf. Die aanname betekent echter tegelijkertijd dat dit soort tegels ook later dan het op de molen vermelde jaartal in productie genomen kunnen zijn.

Dr. J.T.W. Alleblas

De Lier, 23 juli 2014

Marieke Bouman, 1 maart 2015 t/m 30 juni 2015

Nadat ik lange tijd gebruik heb gemaakt van de technieken etsen, aquarelleren en acryl, ben ik nu al meer dan 10 jaar intensief bezig met keramiek. De aanleiding daarvoor ligt merkwaardigwijs in het Tegelmuseum. Omstreeks 2000 werd ik door Ad van der Woude, toen voorzitter van het bestuur van het Tegelmuseum en evenals ik lid van de Commissie

Beeldende Kunst van de gemeente Ede, gevraagd hem te helpen bij het plannen en uitvoeren van een tegeltafel. Dit tableau zou worden gemaakt door de Edese kunstenaars, en zou ter gelegenheid van het 40 jarig bestaan van het Tegelmuseum worden geschonken aan de gemeente Ede. Daartoe is een groep van meer dan 30 kunstenaars naar de Koninklijke Porcelaine Fles in Delft gegaan om de tegels te schilderen.

Voor mij was deze kennismaking het begin van mijn keramische activiteiten, waarbij ik veel heb geleerd van Leendert van der Plas, een ervaren keramist en een van de deelnemende Edese kunstenaars. Na het maken van tegeltafels kwam ik, met mijn architectenopleiding, al spoedig tot ruimtelijke objecten.

Bij de in de Vriendenvitrine getoonde tafels wil ik het duurzame en het kwetsbare van de tegels benadrukken. Dit geldt ook voor de Tegelroute Lunteren, die door Lunterse kunstenaars, als onderdeel van het Tegelmuseum, is gerealiseerd en nog steeds wordt uitgebreid.

Marieke Bouman

www.mariekebouman.nl

Beurzen en symposia

Tegelbeurzen

Tegel- en aardewerkbeurs Hoorn

Zaterdag 30 augustus wordt voor de tweede keer een tegel- en aardewerkbeurs in Hoorn gehouden.

Openingstijden: 9.30-13.30 uur.

Locatie: Restaurant De Nadorst, Westerblokker 171, 1695 AE Blokker. Gratis parkeren.

Voor reserveringen en meer informatie neemt u contact op met Johan Mazereeuw: Tel 0610441458; email info@tegelbeurshoorn.nl.

Of kijk op de website www.tegelbeurshoorn.nl.

Tegelbeurs Delft

Zaterdag 11 oktober is er weer beurs in Delft voor antieke tegels en bodenvondsten.

Openingstijden: 9.00-13.00 uur.

Nieuwe locatie: Brabantse Turfmarkt 9, Delft. Er is volop parkeergelegenheid (vanaf 10 uur betaald).

Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodenvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin ,glas, metaaldetectorvondsten en munten.

Inlichtingen: 0152122227 of 0648466725;

thalderen@yahoo.com.

Symposia

Portugees tegelsymposium 'Tiles in the Central Region', 17-18 oktober, Figueira da Foz

Studiedagen over de toepassing en productie van tegels in Midden-Portugal, in het Casa do Paço, waar in de vroege achttiende eeuw duizenden Rotterdamse tegels met ruiters, landschappen en Bijbeltegels geplaatst zijn. Tijdens de studiedagen zal een publicatie van Inês Pinto over deze grote tegeltoepassing gepresenteerd worden. De betekenis van de Nederlandse tegel in de regio is dan ook één van de onderwerpen, die door verschillende sprekers behandeld wordt, maar ook de tegelindustrie in Coimbra vanaf de achttiende eeuw.

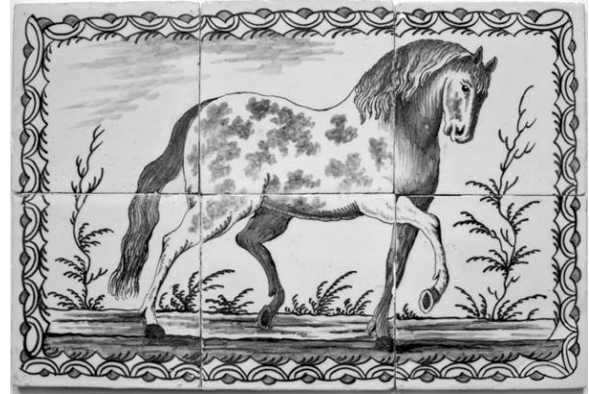
<http://coloquioazulejariaregiaocentro.wordpress.com/>

Oproepen van Vrienden

De laatste tegelbakkerijen in Rotterdam

Samen met Jan Pluis wordt een artikel voorbereid over de laatste tegelbakkerijen in Rotterdam: Willem van Traa (1843-1852), Delfshaven (1851-1866) en Johannes van der Wolk (1784-1842). Hoewel wij reeds allerhande tegels en tegeltableaus gedocumenteerd hebben, zouden wij graag de productie zo volledig mogelijk willen brengen.

Op www.tegels-uit-rotterdam.com/anfrage.html vindt u afbeeldingen van bijbeltegels en tegeltableaus van elke tegelbakkerij. Daarvan worden tabellen samengesteld van alle ons bekende voorstellingen. Van enkele hebben wij alleen een zwart-wit foto, die wij graag zouden willen vervangen door een kleurenfoto. Wij vragen om beeldmateriaal van deze tegels, vooral als de tegels nog aan de muur zitten, opdat wij de context kunnen zien, die weer kan bijdragen tot een betere toeschrijving respectievelijk datering. Voor uw hulp zijn wij u zeer dankbaar.
Jan Pluis, pluis124@planet.nl
Wilhelm Joliet, info@tegels-uit-rotterdam.com

Boekbesprekingen

Afgelopen najaar verschenen kort na elkaar twee publicaties die een overzicht geven van de internationale geschiedenis van de tegel, van de oudheid tot in onze tijd.

De ene publicatie verscheen als catalogus bij de tentoonstelling die gehouden werd in het Museu Calouste Gulbenkian in Lissabon 'The Splendour of Cities. The Route of the Tile'. In diezelfde tijd publiceerde het British Museum een boek over zijn internationale tegelcollectie, niet als catalogus, maar als een lopend verhaal, *5000 years of tiles*, met 330 afbeeldingen. Beide publicaties leggen duidelijk andere accenten, de Portugese en Spaanse tegelkunst van de vroegmoderne tijd, die vooral uit tableaux bestaat. Beide boeken vullen elkaar aan en zijn mooi uitgegeven.

Johan Kamermans

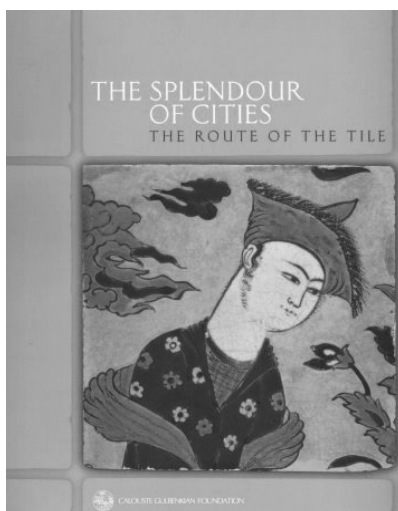
The Splendour of Cities, the Route of the Tile

Verschenen als catalogus bij de tentoonstelling die gehouden werd in het Museu Calouste Gulbenkian in Lissabon 'The Splendour of Cities. The Route of the Tile'. Centraal staat hierin de beschrijving van de 171 tegels en tableaux die eenmalig bijeengebracht waren uit 37 Europese musea (overwegend Portugal, Spanje, Frankrijk, België en Nederland) en de collecties van particulieren. Hoewel de vroegste Egyptische en Mesopotamische tegels vrij dicht bij het begin getoond werden en de modernste voorbeelden uit de late twintigste eeuw in de laatste zaal, was de opzet eerder thematisch van opzet, waarbij interessante verbanden gelegd werden. Het begon al bij de ingang, waar als een typisch Portugese 'Figura de Convite' een tableau met een levensgrote Minerva uit Lissabon de bezoekers verwelkomde, in de hoop dat haar beschavende en weldadige invloed zijn uitwerking niet zou missen. En aan het eind markeerde een *trompe-l'oeil* van een grote, gesloten deur de laatste stap naar de uitgang. Daartussen passeerden tal van thema's: alchemie en luster, over de bijzondere effecten die met het stoken bereikt konden worden; symboliek en tekst; de navolging van de Romeinse grotesken; de fascinatie met de

die ook samenhangen met het perspectief van de auteurs. Hans van Lemmen besteedt meer aandacht aan de middeleeuwse tegelvloeren in Engeland en Frankrijk, waarvan het British Museum belangrijke voorbeelden heeft, en vooral de industriële ontwikkeling in de negentiende en twintigste eeuw. Het museum heeft in haar collectie ook meer losse ornamenttegels dan tableaux, al wordt dat door selectie uit andere collecties aangevuld. De catalogus van het Gulbenkian Museum toont veel meer voorbeelden van Chinese cultuur; het zoeken naar geometrie; zich herhalende patronen; navolging van de natuur. Bijzonder was het om tableaux als 'De bekering van Saulus', uit de collectie van de Antwerpse musea en al jaren niet meer voor het publiek te zien, nu naast een ander renaissancetableau te zien hangen, 'De zondvloed' van Masséot Abaquesne, uit het Musée d'Ecouen. En om de vijf bruiklenen uit ons museum in een ander verband te zien. De catalogus biedt natuurlijk niet die live confrontatie, maar geeft wel een selectie van hoogtenpunten van tegelkunst in een interessante samenhang. De expositie en catalogus werden samengesteld door directeur João Castel-Branco Pereira, eerder directeur van het Museu Nacional do Azulejo en later voorzitter van haar vriendenvereniging, en Alfonso Pleguezuelo, hoogleraar kunstgeschiedenis in Sevilla en specialist in de Spaanse renaissancetegel. Enkele algemene inleidingen geven in vogelvlucht een overzicht van de tegel in de Islamitische wereld, de Europese tegel vanaf de middeleeuwen tot in de achttiende eeuw en de industriële ontwikkelingen. Een interessante aanvulling is de analyse van glazuren in een hoofdstuk over de technologie van de esthetiek.

João Castel-Branco Pereira en Alfonso Pleguezuela, *The splendour of cities, the route of the tile*, Lisboa, Calouste Gulbenkian Foundation, 2013, 352 p., ISBN 978-972-8848-95-8.

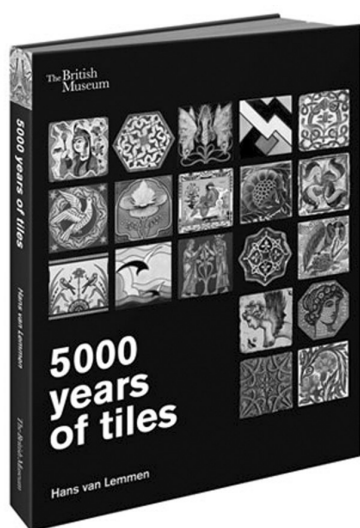
<http://museu.gulbenkian.pt/Museu/en/Publications/Publication?a=36>

5000 years of tiles

Het British Museum publiceerde een boek over zijn internationale tegelcollectie, niet als catalogus, maar als een lopend verhaal, *5000 years of tiles*, met 330 afbeeldingen. Geschreven door de ons welbekende Hans van Lemmen, die hier zijn brede kennis van de geschiedenis van de tegel in een nieuw standaardwerk samenvat. De opzet was om aan de hand van de collectie van het museum een overzicht te schrijven, maar iedere collectie, hoe mooi ook, kent zijn beperkingen. Hans van Lemmen heeft daarom toch ook ruimschoots geput uit andere verzamelingen, waaron-

der een vijftiental stukken uit ons museum. In zes chronologische hoofdstukken behandelt hij technieken, decoraties en toepassing van tegels vanaf de oudheid tot in de twintigste eeuw, om af te sluiten met een introductie van enkele hedendaagse, vernieuwende tegelmakers in verschillende landen.

Hans van Lemmen,
5000 years of tiles,
London, The Trustees
of the British Museum,
2013, 304 p, ISBN:
978-0-7141-5099-4.
<http://www.britishmuseumshoponline.org/art+poetry/5000-years-of-tiles/invt/cmc50994>

Painted Tile Work from the 18th and 19th Centuries. The Shiraz School.

Bij de Duitse kunstuitgeverij Arnoldsche verscheen dit jaar een boek dat liefhebbers van (latere) Perzische tegels zal interesseren. De auteur, Hadi Seif, een Iraanse kunsthistoricus, schreef eerder over dit onderwerp, maar ook over andere vormen van Iraanse kunstnijverheid en volkskunst. In dit nieuwe boek: *Persian Painted Tile Work from the 18th and 19th Centuries* behandelt de in Shiraz geboren auteur de opkomst en ondergang van de beroemde veelkleurige tegels uit de Shiraz-traditie. Deze tegels worden "haft rang" genoemd, Perzisch (Farsi) voor: zeven kleuren.

Seif beschrijft hoe deze beweging zijn oorsprong vond in het midden van 18e eeuw, toen de heerser Karim Khan Zand de stad Shiraz tot hoofdstad van zijn rijk uitriep, en de stad verfraaid moest worden.

De keramiekschilders wilden zowel de tradities van de vroegere Perzische cultuurperiodes (Isfahan) respecteren, als een eigen beeldtaal ontwikkelen. Ze kozen vaak taferelen uit de grote volkslegendes, maar ook scènes uit het dagelijkse leven, bonte bloemmotieven, jachtscènes, en vrouwenportretten (die voorheen alleen in paleizen gezien mochten worden).

De uitbundige, kleurrijke werkwijze vond veel weerklank, en wordt later ook wel Shiraz/Teheranstijl genoemd. Seif beschrijft opkomst en neergang van de traditie, die zijn hoogtepunt vond in de tweede helft van de 19e eeuw, en in de 20e eeuw stopt als gevolg van de Europese culturele invloed. De auteur heeft gesprekken gevoerd met nog levende getuigen van het ambacht, en hij benoemt een aantal van de erkende meesters uit deze drie eeuwen tegelgeschiedenis. Het

boek is prachtig geïllustreerd met foto's van in situ betegelingen en exemplaren uit de collectie van de verzamelaar Hamid Kooros.
Lejo Schenk

Hadi Seif: *Persian Painted Tile Work from the 18th and 19th Centuries. The Shiraz School.*

Uitgever: Arnoldsche Art Publishers, Stuttgart, 2014

ISBN 978-3-89790-403-3
Prijs: 39,90 Euro

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren.

Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september).

Het tarief is 125 Euro.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (februari 2015) kunt u vóór 15 januari 2015 sturen naar:

marianne.florschutz@kpnmail.nl

of naar:
Marianne Florschütz,
Bieberglaan 27
4834 M J Breda

Restauratie van "De Gelukkige Olifant".

November 2013

April 2014

Te zien in de 'Laqueur-Révész zaal' in het Nederlands Tegelmuseum.

KELLY WITTEVEEN
RESTAURATIE & DECORATIE

*Specialist in Conservatie en Restauratie
van keramiek en glas*

Sperwer 8
7132 EM
Lichtenvoorde

+31 (0)6 - 21 92 63 53
info@restauratiedecoratie.nl
www.restauratiedecoratie.nl

Antieke Tegels De Duif
Heino

www.antieketegelsdeduif.net

Piet Borghardt
Tel +31 (0)572 355022
Mob. 06 3050 4723
borghardt@hetnet.nl

Nederlands
Tegelmuseum

**Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum
krijgen op vertoon van de vriendenkaart
10% korting op aankopen in de museum-
winkel, met uitzondering van boeken.**

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

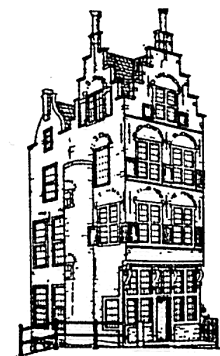

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

KOOS ROZENBURG
ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17e en 18e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT
MARKT 2
2611 GT
015 2147828

KRAMER KUNST & ANTIEK
IN- EN VERKOOP VAN ANTIEKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUE-TILESHOP.NL
WWW.ANTIQUE-TILESHOP.NL

**Hier is nog
plaats voor uw
advertentie!**

